

по специальности. Студенты убеждаются в пользе и необходимости изучения иностранного языка и в дальнейшем им самим решать вопрос продолжения изучения иностранного языка.

Список использованной литературы:

1. Гез Н.И. Методика обучения иностранному языку в сш. М., 1982;
2. Пассов Е.И. Цели обучения иностранного языка на современном этапе развития общества. ИЯШ, 1987 № 7. С 20;
3. Китайгородская Г.А. Оптимальная организация учебного процесса при интенсивном обучении иностранным языкам взрослых;
4. Методика обучения немецкому языку;
5. Лысенкова С.Н. Когда легко учиться, В кн.: Педагогический поиск. / Сост. И.И. Баженова. – 3 – е изд. С исир. И доп. – М. педагогика. 1989 – с 59-100.

Рецензент: к.филол.н., доц. Козуев Д.И.

УДК 811.11

Жамгырчиева Г.Т.

К.И Скрыбин атындагы КУАУнин чет тилдер кафедрасынын ага окутуучусу

**МАГИСТРАНТТАРГА ИШКЕРДИК АНГЛИС ТИЛИН ОКУТУУДАГЫ КЭЭ БИР
МАСЕЛЕЛЕР**

Эл аралык байланыштарды бекемдөөдө, ишкердик менен шугулданууда англис тилин жогорку деңгээлде билүү айрыкча талап кылынат. Ар бир кесиптин өзүнө жараша ишкердик англис тили үйрөтүлөт. Бул макалада магистранттарга окутулуучу ишкердик англис тилинин методикасынын кээ бир маселелери каралат.

Негизги сөздөр: ишкердик англис тили, магистрант, окутуу методикасы, коммуникация, иш кагаздары, эл аралык байланыш.

Жамгырчиева Г. Т.

старший преподаватель кафедры иностранных языков КНАУ им. К.И Скрыбина

**НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПРЕПОДАВАНИЯ ДЕЛОВОГО АНГЛИЙСКОГО
ЯЗЫКА МАГИСТРАНТАМ**

Важный фактор в развитии международных отношений – владение иностранным языком. В современном мире беспрецедентную важность имеет обучение деловому английскому, который способствует установлению специалистами необходимых деловых контактов с зарубежными коллегами. В данной статье рассматриваются некоторые проблемы преподавания делового английского магистрантам.

Ключевые слова: деловой английский язык, магистрант, методика преподавания, коммуникация, деловая корреспонденция, международные отношения.

G. T. Zhamgyrchieva

Senior Lecturer of the Department of Foreign Languages KNAU them. K.I. Scriabin

SOME PROBLEMS OF TEACHING BUSINESS ENGLISH LANGUAGE TO MASTERS

The article is devoted to problems of training of master students of non-linguistic specialties in the business English in the conditions of integration into the world community. Problems and features of business English as which reason discrepancies of national consciousnesses of partners or colleagues, also as well as distinction of systems of languages act are considered.

Keywords: *business English, master student, method of teaching, communication, business correspondence, international relations.*

Азыркы замандын талабына ылайык 2012-жылы Кыргыз Республикасынын жогорку билим берүү системасы эки баскычтуу б.а. бакалавр жана магистратурага өттү. Бул системанын ар биринин өзүнчө өзгөчөлүктөрү бар экендигине байланыштуу предметтердин да окутуу методикасы өзгөрүлүүдө. Билим берүү министрствосунун стандарты боюнча чет тилдери атайын окутула турган предмет катары киргизилген. Бул макалада магистранттарга өтүлүүчү ишкердик англис тили боюнча кээ бир маселелерге токтолобуз. Учурдун талабы боюнча чет тилдердин аброю абдан жогорулап, анын ичинде англис тилинин орду айтпаса да түшүнүктүү. Замандын агымынан артта калбастан кызматтык тепкичтерден жогорулоо англис тилин өтө жакшы билүү менен коштолот. Өзгөчө базар экономикасында “ишкердик англис тили” жогорку денгээлдеги кадрларды даярдоодо маанилүү орунду ээлейт.

Ар бир алдынкы окуган студент бакалавр бөлүгүн аяктагандан кийин англис тилинде тексти окуп, которуп түшүнүп калат. Өз алдынча жакшы даярланган студент англис тилинде котормосу жок фильмдерди көрүп, китептерди окуп өз оюн айтып бере алат деп эсептейли. Окуган кесиби боюнча эл аралык ишканага жумушка киргенде эле ишкердик терминдерден ыңгайсыздыктар башталат б.а. *intermediate* же *advance* баскычтарын жакшы өздөштүрсө да иш процессинде тил запасы жетишсиз болуп калат. Ошондуктан магистратурада ишкердик англис тилине жетишерлик көңүл буруу талап кылынат. Ар бир кесиптин өзүнө тиешелүү терминдери менен туура сүйлөшө билүү, иш учурундагы ар кандай ситуацияга жараша сөз айкаштыктарын айтуу ж.б. толгон токой көйгөйлүү маселелер жаралат. Ишкердик англис тилинин өзүнө тиешелүү өзгөчөлүктөрүн (ар бир тармактын тиешелүү терминдери) да эске алабыз. Бир эле термин ар кандай тармакта ар түрдүү мааниде колдонулушу мүмкүн. Ошондуктан англис тилинде ишкердик байланышты окутууда кесиптик өзгөчөлүк эске алынат жана ошого жараша магистранттарды тайпаларга бөлүү шарт.

Бир сөз менен айтканда кесиптик коммуникациянын максатына жетүү үчүн төмөндөгү көп кырдуу талаптар эске алынат:

- а) англис тилинде кесиптик тексттерди окуу, түшүнүү, сүйлөшө билүү, туура грамматика жана жазуу (резюме, иш кагаздары, ишкердик каттар ж.б.)
- б) ишкердик навыктарды өздөштүрүү (презентациялоо, телефондон сүйлөшүү, делегацияны кабыл алуу жана жөнөтүү, ”тегерек үстөл” жана ишкердик жолугушууларды өткөрүү)
- в) эл аралык ишкердик чөйрө менен таанышуу
- г) башкаруу навыктарын үйрөнүү

Ишкердик чөйрөдөгү сүйлөшүүдө көбүнчө стилистикалык каталарга көңүл бөлүнөт. Оозеки айтылган сөздөр жана сөз айкаштыктарын ишкердик мамиледе колдонуу ишкердик этикетти одоно бузууга алып келет жана чет элдик биздин маектештер шылдыңдоо катарында кабыл алышы мүмкүн. Мисалдарды келтире кетели: “The Royal Family” дегендин ордуна “The Queen and Her relatives” деп айтылса британиялык дароо түшүнбөйт. Ал эми биздин тилде “башкы каарман автордун оюн билдирет” деген фразаны “The hero is the loudspeaker of the author” деп которсок туура болбойт калат б.а. “mouthpiece” деген сөздү колдонуш керек. Буга окшогон биз үчүн кызыктай сезилген учурлар өтө көп кездешет. Дагы бир мисал “Don’t you want to go?”, “Would you like to go?” деген суроолор биз үчүн бирдей эле мааниде кабыл алынат, бирок биринчи суроо чет элдик киши үчүн өтө эле одоно угулат. Ал эми “What problems are you interested in?” деп сурасак “problems” англис тилинде терс көрүнүштү түшүндүрөт, ошондуктан “What issues are you interested in?” деген вариант туура болот. Ушул мисалдардан көрүнүп тургандай чет тилин жакшы билгенден тышкары ошол тилдин колдонуу ордун да үйрөнүш керек.

Дагы кошумчалай турган нерсе бул интонацияны туура пайдалана билүү. Эки тараптуу мамиле учурунда сөз так, кыска айтылып, керектүү жерге гана басым жасалып, экинчи тараптын көңүлүн өзүнө бурдура билиш керек. Эгерде сөз монотондуу болсо жадатып

жиберет, а эгерде сиз ар бир сүйлөмдүн аягын жогору интонацияда айтсаңыз анда сиздин маектешиниз качан өзүнүн сөзүн баштаарын билбей калат. Англис тилиндеги интонациянын 6 түрүн эске тутуу зарыл.

Чет тилдерин окутуу боюнча магистранттарга бөлүнгөн саат абдан эле аздык кылат, бирок заманбап мультимедиялык каражаттар менен аудиториялык окутууну туура айкалыштырса керектүү денгээлдеги максатты ишке ашырса болот деп эсептейбиз. Аудиторияда магистранттар үчүн тайпалык окутуу формасы жакшы натыйжа берет. Маселен тематикалык талкуулар, тегерек үстөлдөр, акыл чабуулдары, конференциялар жана семинарлар түрүндө өтүлгөн сабактарда көйгөйлүү маселелерди көтөрүү, кызыгууну туудуруусунда шек жок. Мындай сабактарда азыркы учурдагы дүйнөлүк масштабда кенири талкууланган терроризм, калктын санынын көбөйүшү, ачарчылык, бангизат, экологиянын бузулушу ж.б. жөнүндө магистранттардын өз ойлорун ортого салып, сунуштарын айтып, каршы калыс ниеттерин билдирсе сабак өз максатына жетет деп ойлойбуз. Албетте мындан башка дагы маанилүү материал бул магистранттын кесибине байланышкан темалар жана талкуулар. Мисалы “Энергетика” кесибиндегилер үчүн альтернативдүү энергиянын булактарын табуу же болбосо ядролук энергетиканын жакшы жана жаман жактары жөнүндө суроо жооп иретинде сүйлөшүү абдан чон натыйжа берет. Ар бир сабакты кандайдыр бир тематика менен өтүү дагы кызыктырууну пайда кылат. Мисалы кезектеги тема: “Эларалык денгээлдеги ишканага ишке кирүү”. Алдын ала түзүлгөн план боюнча а) иш издөө, б) керектүү документтерди даярдоо, в) ангемелешүүгө даярдануу деп бөлүп туруп анан ушулар боюнча диалог (ишке алуучу менен алынуучунун ортосунда), монолог (өзү жөнүндө, ишкана жөнүндө) сүйлөшүүлөрдү өткөрүү чон өбөлгө берет деп ойлойбуз. Мындай сабактын түрлөрүндө англис тили мүмкүн болушунча эркин сүйлөнүп, кесиптик баарлашуу (case studies) лексикалык базаны жогорулатат.

Дагы бир токтоло кетчү нерсе бул магистранттын кесиби боюнча колдонулуучу иш кагаздары (электрондук каттар, илимий докладдар, монографиялар, резюме ж.б.). Бул иш кагаздары менен иштөөдө албетте англис тили биринчи орунда турат жана өтө жогорку сабаттуулукту талап кылат. Иш кагаздары кайсы тилде болбосун так, кыскача жана сылык формада жазылбаса ал иш өз максатына жетпейт. Акыркы убактарда жазууга көп көңүл бөлүнбөй, оозеки сүйлөшүү биринчи орунга чыккандыгын билебиз, бирок учурдун талабына ылайык базар экономикасында официалдуу кагаз жазуу (электрондук) ишкердик англис тилинде негизги орунду ээлейт. Эл аралык денгээлдеги базар экономикасына чыгыш үчүн ар түрдүү рекламалык, маркетингдик ж.б. маалыматтар керектелет. Бул документтер ар бир мамлекеттин мыйзамдарына жана талаптарына жооп берип, юридикалык күчкө ээ болуш керек. Ошондуктан магистранттар ар кандай ишкердик каттарды жазуу ыкмасын билүүгө тийиш б.а. кат жазуунун өзгөчөлүктөрү, салттуу түрдө алынган кесиптик сөз айкаштыктары жана катты тиешелүү стандартта жөнөтө билүү. Мисал келтире кетсек “Refferring to your letter of...”, “In response to yours of...” деген сөз айкаштыктарынын айрымасын билүү жана “Yours sincerely” же “Yours faithfully” качан кайсы учурда жазылуусу керек ж.б..

Ишкердик навыктарды (презентациялоо, телефондон сүйлөшүү, делегацияны кабыл алуу жана жөнөтүү, ”тегерек үстөл” жана ишкердик жолугушууларды өткөрүү) өздөштүрүүдө кызматташып жаткан жактын каада салтын, үрп-адатын жана маданиятын жакшы билип эле калбастан ошого жараша чет тил терминдерин да пайдалануу зарылчылыгы келип чыгат. Бул чөйрөдө өзгөчө мааниге ээ болгон эки жактуу келишимдерди түзүүдө өтө кылдаттык менен сүйлөшүү талап кылынат жана экинчи тараптагы элдин маданиятын, каада-салтын ж.б.уруттук өзгөчөлүктөрүн эске алуу зарыл. Бизнести ишке киргизүүдө жалпы улуттук стереотиптер туура пайдаланылбаса алар ар кандай мамилелерге кедергисин тийгизип коюшу мүмкүн. Ар бир тилдин өзүнө жараша маданий аспектиси болуп ал эне тил менен жуурулушуп кеткен, мисалы англис тилиндеги модалдуулук жана кесиптештерине кайрылуу сөздөрүнүн түрлөрү ж.б.. Эл аралык катташуу боюнча ишкер инсан башка мамлекетке иш сапарга барганда күндөлүк жашоо-тиричиликти

кантип оптималдуу уюштуруш керек б.а. ресторанда, метродо, дүкөндө кантип жүрүү керек экендигин билүүдө көп кыйынчылыктар келип чыгат. Мисалы: батыш мамлекеттериндеги ресторанда официанттын ала турган чай пулу же Америкада шаар транспортунда “exact fare” колдонуу ж.б.. Ушуга окшогон коомдук маданий өзгөчөлүктөрдү үйрөнүүдө тиешелүү лингвистикалык навыктар талап кылынат.

Заманбап мультимедиялык каражаттар бизге эн сонун тил чөйрөсүн түзүп берет. Skype, e-mail аркылуу досторду таап, тил алып жүрүүчүлөр менен тынбай сүйлөшүп, кат жазышуу жана атайын сайттардан сабак алуу эн сонун нерсе. Плеерге чет тилиндеги музыканы, аудиокитептерди жүктөп алып бардык жерде угуп жүрүү мүмкүнчүлүгү бар. Эгерде радио угуу ыңгайлуу болсо анда Tuneln сайты пайдаланса болот. Мындан башка дагы бардык сайттардын жана гаджеттердин интерфейс тилин англис тилине алмаштыруу керек.

Дагы бир токтоло кетчү нерсе мугалимдин сабак берүүдөгү ролу. Жалпы англис тилин окутуу менен ишкердик англис тилин окутуу бири-биринен түп тамырынан бери кескин айрымаланып мугалимге чон жоопкерчилик жүктөлөт. Жогорудагы биз сөз кылган ишкердик чөйрөдөгү аткарылуучу нерселердин бардыгын мугалим өзү жогорку денгээлде билүүгө тийиш. Салттуу методикадагыдай болуп даяр окуу китеби менен окутпастан магистранттардын талабына ылайык сабактарды уюштуруу б.а. ар бир магистрантка жеке мамиле жасоого жетишүү талапка ылайык келет.

Ишкердик англис тили көп жактуу аспектилерди камтыгандыктан психологиялык терминдердин лексикалык базасы башкаруу навыктарында жана жамааттык мамиледе керектелет. Өтө көп жактуу болбосо да тез-тез керектелүүчү психологиялык терминдерди жана сөз айкаштыктарын окуу программасына кошуу талапка туура келет деп эсептейбиз. Окуу материалдарын тандоодо ушул жагдайларды эске алуубуз зарыл жана ишкердик англис тилин окутууда кыргыз тилинде усулдук китептерди жазып чыгарсак мугалимдерге чон жардам болмокчу.

Бул макалада магистранттарга окутула турган ишкердик англис тилинин жалпы методикасы жөнүндө учкай гана кеп салдык. Учурдун талабына ылайык биз үчүн жаны окутула баштаган мындай предметтердин методикасына сүнгүп кире турган болсок, алдыда дагы өтө манилүү жана кызыктуу суроо – талаптар пайда болот.

Пайдаланылгын адабияттар:

1. Деловой английский: учеб. Андреева Н.А. Изд-во Проспект, 2005
2. Crystal, D. 1997. English a Global Language. Cambridge University Press
3. <http://www.formavison.com>. “Let’s do business”

Рецензент: доц. Исмаилов А.У.

УДК. 378:661:512.154-93

Ибраимова Ж.Т.

КМЮАнын ага окутуучусу

ТОГОЛОК МОЛДОНУН БАЛДАРГА АРНАЛГАН ЧЫГАРМАЛАРЫН ИННОВАЦИЯЛАП ОКУТУУ МЕНЕН ЖАШТАРДЫ АДЕПТҮҮЛҮККӨ ТАРБИЯЛОО

Бул макалада жаштарга билим берүүдө инсандык мамиленин компетенттүүлүгүн, келечекте өздөрүнө болгон турмушта ишеничин арттыруу, көркөм чыгармаларды инновациялап окутуу менен адептүүлүккө тарбиялоо жана руханий байлыгын байытуу.

Өзөктүү сөздөр: компетенттүү инсандык мамиле, билим берүү, жетишкендиктер, көркөм чыгарма, технология, усул, адабият.